

การจัดการเรียนสอนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ในยุค NEW
NORMAL กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาของสถานศึกษาประถมศึกษา
อำเภอเมือง จังหวัดนครนายก

**Using the 4 Principles of Iddhipada in Teaching Social Studies Using
Creative Teaching Media in the New Normal Era with Primary
School Students of Mueang District Primary Educational
Institutions Nakhon Nayok Province**

ชมพูนุช อรุณเสรี

มหาวิทยาลัยรามคำแหง

Chompunuch Arunsaree

Ramkhamhaeng University, Thailand

E-mail : arunsaree2604@hotmail.com

Received: April 26, 2024; Revised: May 8, 2024; Accepted: May 9, 2024

*****

บทคัดย่อ

ความสำคัญของปัญหากระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน
พุทธศักราช 2551 ให้เป็นหลักสูตรแกนกลางของประเทศเมื่อวันที่ 11 กรกฎาคม 2551 เริ่มใช้ในโรงเรียน
ต้นแบบการใช้หลักสูตรและโรงเรียนที่มีความพร้อม ในปีการศึกษา 2552

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ วัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพการจัดการเรียนสอนวิชาสังคมศึกษา
โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา 2) เปรียบเทียบการ
จัดการเรียนสอนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL กับนักเรียนชั้น
ประถมศึกษา

รูปแบบการวิจัย การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology
Research) เป็นการผสมผสานวิธีการระหว่างวิธีการระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative
Methodology Research) กับวิธีการเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research)

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ผลการวิจัยพบว่า การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อ
การสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษานครนายก เขต 1 โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การ ไตร่ตรอง
ความพอใจ ความคิด ความพากเพียร

ผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL จำแนกตามสถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และวุฒิการศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน จำแนกตามสถานภาพ และวุฒิการศึกษา มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ข้อค้นพบจากการวิจัยนี้ คือ ส่งผลให้การจัดการเรียนการสอนแบบ E-learning เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

สรุปโดยย่อ การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความไตร่ตรอง ความพอใจ และ ความพากเพียร ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL จำแนกตามสถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และการศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

คำสำคัญ : สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์; new normal; การจัดการเรียนการสอน

Abstract

The importance of the problem: The Ministry of Education announced the adoption of the Basic Education Core Curriculum 2008 as the national core curriculum on July 11, 2008. It began to be used in model schools using the curriculum and schools that are ready in the academic year 2009.

This research has the objective The objectives are to 1) study the conditions of teaching and learning of social studies using creative teaching media in the NEW NORMAL era with primary school students. 2) compare the teaching and learning of social studies using creative teaching media in the NEW NORMAL era with students. primary school.

Research model This research, the researcher used a mixed method (Mixed Methodology Research) which is a combination of methods between qualitative research methods and quantitative research.

Research results according to objective number 1. Research results found that Organizing social studies classes By using creative teaching media in the NEW NORMAL era for primary school students. Under the jurisdiction of the Nakhon Nayok Primary Educational Service Area Office, Area 1, overall the practice level is at a high level, including reflection, satisfaction, thinking, and diligence.

Research results according to objective number 2: comparative results of social studies teaching arrangements. By using creative teaching media in the NEW NORMAL era, classified by status. Work experience and educational qualification Overall, the levels of practice were not different. Classified by status and educational qualifications There is a significant difference in practice levels at the 0.05 level, classified by work experience. There is a significant difference in practice levels at the 0.05 level.

The findings from this research are that it results in effective E-learning teaching and learning.

Brief summary of social studies teaching arrangements By using creative teaching media in the NEW NORMAL era, overall the level of practice was at a high level, namely reflection, satisfaction, and perseverance, respectively. Results of comparison of social studies teaching arrangements. By using creative teaching media in the NEW NORMAL era, classified by status. Work experience and education. Overall, the level of practice is not different.

Keywords: Creative Teaching Media; New Normal; Teaching and Learning Management

บทนำ

ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีผู้รู้จำนวนมากพยายามเสนอแนะด้วยความหวังดีเพื่อให้นักเรียนเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ หลักการนี้เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับนักเรียนในการเรียนให้เกิดประสิทธิภาพนั้นต้องอาศัยการฟัง (อ่าน) ฟังแล้วนำมาคิด ถ้าหากไม่เข้าใจก็ต้องถามหรือค้นคว้าหาคำตอบที่ถูกต้องและท้ายสุดต้องบันทึกไว้เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำได้ หลักการข้างต้นเป็นเพียงตัวอย่างที่ผู้รู้เสนอแนะเพื่อให้นักเรียนเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามในปัจจุบันนักวิชาการทั้งไทยและต่างประเทศจำนวนมากให้ความสนใจในเรื่องวิธีการเรียนให้มีประสิทธิภาพ จึงได้รวบรวมวิธีการและกลวิธีในการเรียนและเขียนเผยแพร่กันอย่างกว้างขวาง ซึ่งหากประมวลแล้วอาจสรุปได้ว่าการเรียนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น นักเรียนควรปฏิบัติ หนุนเสริมกันจะขาดข้อใดข้อหนึ่งไม่ได้ จึงจะทำให้เราประสบผลสำเร็จในชีวิตและการทำงานได้ตามความมุ่งหวัง ประการสำคัญ ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างโดดเดี่ยวจากองค์รวมและเชื่อมโยงถึงกัน เพียงแต่อธิบายคนละบทบาทเท่านั้น สิ่งสำคัญเราได้ใคร่ครวญในเรื่องเหล่านี้มาน้อยเพียงใด เพื่อจะเข้าใจที่ก่อกำเนิดการพัฒนาที่จุดเริ่มต้นของตนเองอย่างแท้จริง ขับเคลื่อนการเรียนรู้ ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้นำไปใช้แก้ปัญหาและพัฒนาชีวิต

จากการสังเกตรายงานการวิจัยตั้งแต่อดีตที่ผ่านมา พบว่า เด็กนักเรียนส่วนใหญ่ยังมีคะแนนที่ต่ำกว่าเกณฑ์ขาดความรับผิดชอบในหลาย ๆ ด้านด้วยกัน ได้แก่ การเข้าเรียนไม่ตรงเวลา การที่เอางานอื่นขึ้นมาทำในขณะที่ครูกำลังทำการสอน นักเรียนส่งงานไม่ทันภายในเวลาที่กำหนด ขอบพูดคุยกันเวลาครูสอน การไม่ติดตามงานและแก้ไขงานให้ถูกต้อง พฤติกรรมเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อนักเรียนเป็นอย่างมาก ทำให้นักเรียนมีผลการเรียนที่ไม่ประสบผลสำเร็จในการเรียน และทำให้เกิดปัญหาตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาต่อตนเอง คือเรียนไม่บรรลุผลสำเร็จตามที่ตนเองได้มุ่งหวังเอาไว้ และยังเป็นปัญหาในครอบครัวอีกด้วย

สืบเนื่องมาจากการระบาดของโรคโควิด-19 ส่งผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของคนทุกระดับชั้นในสังคมไทยและทั่วโลก จำแนกผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคม ดังต่อไปนี้ ด้านเศรษฐกิจ การส่งออกสินค้าไม่ได้เต็มที่เหมือนเดิม การทำมาค้าขายไม่ได้เต็มที่ โรงงานอุตสาหกรรมถูกปิดลง ส่งผลทำให้คนว่างงาน ไม่มีเงินจับจ่ายใช้สอย 2. ด้านสังคม จากการที่คนเราไปมาหาสู่กันได้อย่างปกติสุข เมื่อโควิด-19 ระบาด จึงต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การไปมาหาสู่กัน ต้องสวมหน้ากากอนามัย กิจกรรมทางสังคมต่าง ๆ ตลอดจนงาน

พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนา ต้องปรับให้เหมาะสมตามสถานการณ์ 3. ด้านการศึกษา ในอดีตก่อนโควิด-19 การจัดการเรียนการสอน สามารถจัดในห้องเรียนตามปกติ เมื่อถึงยุค NEW NORMAL การเรียนการสอน ต้องปรับเปลี่ยนมาเป็นออนไลน์ ส่งผลกระทบต่อการจัดการเรียนรู้ได้ไม่เต็มที่ ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพของการศึกษาไทยในทุกระดับ

จากความสำคัญของปัญหาที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยในฐานะครูผู้สอนวิชาสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ในการจัดการเรียนสอนวิชาสังคมศึกษาโดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL กับนักเรียนชั้นประถมศึกษา ของสถานศึกษาประถมศึกษาอำเภอมือง จังหวัดนครนายก แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาในสถานศึกษาประถมศึกษา เพื่อให้เกิดการพัฒนาในการจัดการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ นำผลที่ได้จากการศึกษาไปใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศและแนวทางในการจัดการศึกษา หรือพัฒนาให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพ การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา
2. เพื่อเปรียบเทียบการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา

ทบทวนวรรณกรรม

1. ความหมายของการเรียนรู้

การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่สำคัญของชีวิต มีความซับซ้อนและมีอยู่ในธรรมชาติของมนุษย์ทุกคน นักจิตวิทยาและนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับคุณลักษณะ และธรรมชาติของการเรียนรู้ และได้ให้ความหมายของการเรียนรู้ที่แตกต่างกันออกไป ดังนี้

พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียร ยินดีสุข (2558) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึง การมีความรู้ความสามารถ ทักษะและความประพฤติชอบของผู้เรียน 1 ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมผู้เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ที่มีครูเป็นผู้จัดประสบการณ์เรียนรู้ให้

สุริดา ชัยชมชื่น (2553) ได้กล่าวไว้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง เมื่อเกิดการเรียนรู้แต่ละครั้งจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น 3 ประการ จึงจะถือว่าเป็นการเรียนรู้ที่สมบูรณ์ การเปลี่ยนแปลงทั้ง 3 ประการมีดังนี้ 1)การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้1ความคิด1ความเข้าใจ1หมายถึง การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง เช่น การเรียนรู้รูปภาพ หรือการเรียนรู้เนื้อหาสาระใหม่ที่จะทำให้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมใหม่ได้มากขึ้น 2)1การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์หรือความรู้สึก หมายถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ เช่น ความเชื่อ ความ

สนใจ เจตคติ ค่านิยม และ 3) การเปลี่ยนแปลงทางด้านการเคลื่อนไหวของร่างกาย เพื่อให้เกิดความชำนาญ หรือทักษะ เช่น การว่ายน้ำ การวิ่ง การขับรถ ฯลฯ

ทิสนา แคมมณี (2550) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ซึ่งเป็นผลจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่บุคคลได้รับจากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเรียนรู้ หมายถึง การเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงพฤติกรรม เพื่อตอบสนองต่อสถานการณ์ที่ได้รับ นักจิตวิทยาส่วนใหญ่ยอมรับว่าการเรียนรู้จะต้องมีพื้นฐานอยู่กับการเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างในตัวผู้เรียน การเรียนรู้เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง เกี่ยวข้องกับการรับเอานิสัยต่าง ๆ ความรู้ และเจตคติ ซึ่งมีผลทำให้มนุษย์มีการปรับตัวทั้งทางส่วนตัว และทางสังคม

สรุปความหมายของการเรียนรู้ได้ว่า การเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงความคิดและพฤติกรรมไป อันเนื่องมาจากประสบการณ์ที่ได้รับผ่านระบบประสาทสัมผัสผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้โดยใช้กระบวนการจัดการเรียนรู้ ซึ่งผลจากการเรียนรู้ของผู้เรียนจะเกิดการปรับเปลี่ยนไปในทิศทางที่ดีขึ้น

2. การจัดการเรียนในยุค NEW NORMAL

การจัดการเรียนในยุค NEW NORMAL หมายถึง การเรียนการสอนที่เกิดขึ้นโดยอาศัยระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ เป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในระบบอินเทอร์เน็ต อินทราเน็ตมาออกแบบและจัดระบบเพื่อการเรียนการสอน สนับสนุนและส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายที่สามารถเรียนได้ทุกที่ทุกเวลา มีชื่อเรียกได้หลายลักษณะ เช่น การเรียนการสอนผ่านเว็บ เว็บฝึกอบรม อินเทอร์เน็ตช่วยสอน การเรียนการสอนผ่านเวิลด์ไวด์เว็บ เป็นต้น

ระบบการศึกษาของประเทศกำลังเปลี่ยนแปลงไปตามเทคโนโลยี และการเปลี่ยนแปลงระบบการศึกษาของโลก ซึ่งกำลังมุ่งสู่การศึกษาที่อาศัยเทคโนโลยีใหม่ ๆ เป็นสื่อกลาง อาทิ เทคโนโลยี คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยีสารสนเทศ เทคโนโลยีการสื่อสาร ส่งผลให้สถานศึกษาต่าง ๆ มีการนำการจัดการเรียนการสอนรูปแบบใหม่อย่าง อีเลิร์นนิ่ง เข้ามาใช้กันอย่างกว้างขวาง

ปัญญา ศิริโรจน์ (2551) ได้ให้ความหมายของ E-learning ว่าหมายถึง เป็นการใช้เทคโนโลยีที่มีอยู่ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต สร้างการศึกษาที่มีปฏิสัมพันธ์และการศึกษาที่มีคุณภาพสูง ผู้คนทั่วโลกมีความสะดวกและสามารถเข้าถึงได้อย่างรวดเร็ว ไม่จำกัดสถานที่ และเวลาเป็นการเปิดประตูการศึกษาตลอดชีวิตให้กับประชากร

Holmes and Gradener (2006) กล่าวว่า คำจำกัดความของ E-learning มีอยู่หลากหลาย แต่ที่จะพูดกันอย่างกว้างขวาง คือ การใช้ประโยชน์ของเทคโนโลยีมีเดียใหม่ ๆ และอินเทอร์เน็ต เพื่อพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ โดยการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งข้อมูล และบริการต่าง ๆ รวมถึงการแลกเปลี่ยนและร่วมมือกันทางไกล ซึ่งเทคโนโลยีอิเล็กทรอนิกส์เป็นเสมือนยานพาหนะสำหรับบริการการศึกษา และแหล่งข้อมูลต่าง ๆ และเสมือนท่อสำหรับการทำงานร่วมและการสื่อสาร (Collaborative and Communication) สรุปอีเลิร์นนิ่ง คือ การเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ออนไลน์ ได้ทุกที่ ทุกเวลา

Clark and Mayer (2002) กล่าวว่า อีเลิร์นนิ่ง หมายถึง สื่อการเรียนรู้อิเล็กทรอนิกส์ที่มีการส่งผ่าน คอมพิวเตอร์บนเครือข่ายต่าง ๆ ไปยังผู้เรียนที่อยู่ห่างไกล เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการเรียนการสอน ตลอดจนอำนวยความสะดวก และการเผยแพร่องค์ความรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีเลิร์นนิ่ง เป็นนวัตกรรมทางการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงวิธีเป็นอยู่เดิมเป็นการเรียนที่ใช้เทคโนโลยีที่ก้าวหน้า ดังนั้นจึงหมายรวมถึงการเรียนทางไกล การเรียนผ่านเว็บห้องเรียนเหมือนจริงที่มีจุดเชื่อมโยงก็คือ เทคโนโลยีการสื่อสาร เป็นสื่อกลางของการเรียนอีเลิร์นนิ่ง เป็นรูปแบบเนื้อหาสาระที่สร้าง เป็นบทเรียนสำเร็จรูปที่อาจใช้ซีดีรอมเป็นสื่อกลางในการส่งผ่านหรือใช้การส่ง ผ่านเครือข่ายภายใน ทั้งนี้อาจจะอยู่ในรูปแบบคอมพิวเตอร์ช่วยฝึกอบรม และการใช้เว็บเพื่อการฝึกอบรม หรือการเรียนการสอนทางไกลผ่านดาวเทียมก็ได้

กระทรวงศึกษาธิการ (2545) ให้ความหมายของการเรียนแบบอีเลิร์นนิ่ง (E-learning) หรือ Electronic Learning คือ การเรียนการสอนผ่านอิเล็กทรอนิกส์หรือคอมพิวเตอร์ผ่านระบบเครือข่ายนั่นเอง จนบางครั้งอาจเรียกว่า การเรียนการสอนออนไลน์ หรือห้องเรียนออนไลน์ก็ได้ โดยการนำเสนอเนื้อหาบทเรียน (Content) ในรูปแบบของสื่อประสม (Multimedia) ต่าง ๆ เช่น ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว ภาพกราฟิก ภาพสามมิติ และเสียง เป็นต้น ผ่านอินเทอร์เน็ต ซึ่งผู้เรียนคือใครก็ได้ที่มีคอมพิวเตอร์เชื่อมต่ออยู่กับระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต

มนต์ชัย เทียนทอง (2548) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนด้วยอีเลิร์นนิ่ง (E-learning) เป็นวิธีการเรียน เรียนรู้ที่มีความหลากหลายในตัวเอง โดยเป็นวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งคุณสมบัติของอีเลิร์นนิ่ง มีดังนี้

1. E-learning is Dynamic หมายถึง เนื้อหาสาระของข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในระบบอีเลิร์นนิ่ง เป็นข้อมูลที่มีความเป็นพลวัต (Dyanmic) มากกว่า ซึ่งแตกต่างจากเนื้อหาสาระในเอกสาร/ตำรา ซึ่งยากต่อการเปลี่ยนแปลง ดังนั้นความเป็นพลวัตของข้อมูลในอีเลิร์นนิ่ง จึงเป็นคุณสมบัติเด่นที่ทำให้อีเลิร์นนิ่ง นั้นมีประโยชน์ต่อการศึกษายุคไร้พรมแดน

2. E-learning Planning Operate in Real Time หมายถึง การทำงานของระบบอีเลิร์นนิ่ง เป็นระบบเวลาจริงที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ตามต้องการ คล้ายกับการเรียนการสอนในชั้นปกติ

3. E-learning is Empowering หมายถึง ความสามารถของระบบอีเลิร์นนิ่ง ในการควบคุม การนำเสนอเนื้อหาสาระการจัดกิจกรรมการเรียน การสอน การนำเสนอสื่อการเรียนการสอน และส่วนของการจัดการอื่น ๆ ตามความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. E-learning is Individual หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในอีเลิร์นนิ่งจะสัมพันธ์ กับประสบการณ์ของผู้เรียนในแต่ละคน

5. E-learning is Comprehensive หมายถึง ความสามารถของอีเลิร์นนิ่ง ในการจัดการกับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างฉลาด เพื่อนำเสนอข้อมูลสารสนเทศ วิธีการผ่านสื่อตัวอักษรภาพไปยังผู้เรียน

6. E-learning is Enterprise หมายถึง ความสามารถในการสร้างงานหรือภารกิจของอีเลิร์นนิ่ง ให้เกิดขึ้นกับกลุ่มผู้เรียน โดยการติดต่อสื่อสารระหว่างกัน ทำให้เกิดเครือข่ายเดียวกันส่งผลให้การสร้างเครือข่ายกว้างไกลขึ้น

7. E-learning is Effective หมายถึง ความสามารถทางด้านประสิทธิผลของอีเลิร์นนิ่งในการทำให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบทเรียน แล้วได้รับความรู้ประสบการณ์เกิดทักษะและมีความสนใจในการเรียนรู้สูง

8. E-learning is Express หมายถึง ความรวดเร็วของอีเลิร์นนิ่งในการสร้างองค์ความรู้ให้กับผู้เรียนได้ตามต้องการอีกทั้งเนื้อหาสาระที่น่าเสนออย่างทันสมัย และสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

จากคุณสมบัติทั้งหมดของอีเลิร์นนิ่งที่ได้กล่าวมา แสดงให้เห็นว่าอีเลิร์นนิ่งได้กลายเป็นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการเรียนการสอน ซึ่งช่วยให้การเรียนการสอนไร้ข้อจำกัดด้านเวลา และสถานที่ทำให้เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนแต่ละคนมีอิสระอย่างเต็มที่ในการเรียนรู้ตามความถนัด และความสามารถของตนเอง ส่งผลให้ผู้เรียนได้รับความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ ตามที่ตั้งไว้

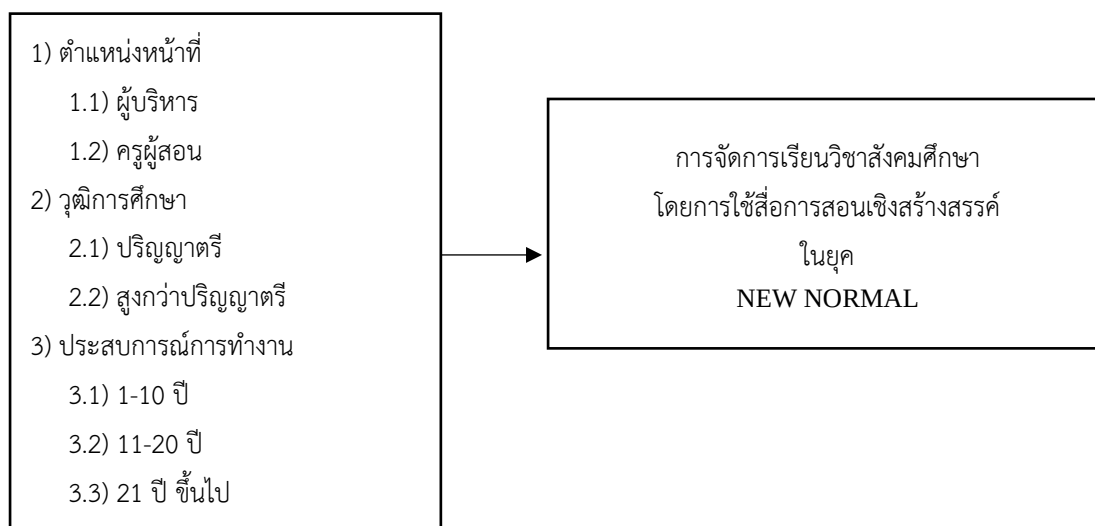
สรุปได้ว่า อีเลิร์นนิ่ง (E-learning) หมายถึง การจัดการเรียนการสอนด้วยคอมพิวเตอร์ผ่านระบบเครือข่ายอินเทอร์เน็ต ร่วมกับระบบการบริหารจัดการเรียนการสอน (LMS) โดยใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในการนำเสนอเนื้อหาสาระในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ไปยังผู้เรียนทำให้การเรียนการสอนไปได้ทุกที่ทุกเวลา

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัย (Conceptual Framework) ดังนี้

ตัวแปรต้น

ตัวแปรตาม

แผนภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยใช้รูปแบบวิธีการวิจัยแบบผสม (Mixed Methodology Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Methodology Research) กับการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Methodology Research) ด้วยการผสมในระดับข้อมูลเป็นการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลตามตัวแปรประชากร กลุ่มตัวอย่างและกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยบูรณาการข้อมูลคุณภาพนำไปสู่ข้อมูลเชิงปริมาณด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และด้วยวิธีการทางสถิติ (Statistics Analysis)

ประชากร กลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย

1) ประชากร ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษาและครูผู้สอนสังคมศึกษา ในสถานศึกษาอำเภอเมือง สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครนายก เขต 1 จำนวน 124 คน

2) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา และครูผู้สอนสังคมศึกษา การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำนวน 80 คน โดยกำหนดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของทาโรยามาเน่ (Taro Yamane) และสุ่มแบบแบ่งชั้น (Stratified random sampling) แล้วนำไปเทียบสัดส่วนจากประชากรตามตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ได้กลุ่มตัวอย่างโดยการสุ่มจับฉลาก

3) กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 5 คน ครูผู้สอนจำนวน 5 คน รวมเป็น 10 คน ได้มาโดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive selection) ทั้งนี้โดยเลือกจากผู้ที่มีความเชี่ยวชาญและมีประสบการณ์สูงในเรื่องการจัดการเรียนการสอน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

1) แบบสอบถาม (Questionnaire) เกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL มี 3 ตอน ได้แก่ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถามที่เกี่ยวกับตำแหน่งหน้าที่ ขนาดสถานศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้ วิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL นักเรียนชั้นประถมศึกษา มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด และ ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับเสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา ในสถานศึกษา มีลักษณะเป็นแบบสอบถามแบบปลายเปิด (Open-ended)

นำแบบสอบถามจากอาจารย์ที่ปรึกษามาปรับปรุงแก้ไขให้ถูกต้องสมบูรณ์และจัดทำฉบับที่แก้ไขนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน พิจารณาตรวจสอบความถูกต้องและประเมินคุณภาพของแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์เพื่อหาความเที่ยงตรง เชิงเนื้อหา (Content Validity) โดยหาค่า Index of Congruence (IOC.) หรือปรับปรุงแก้ไขใหม่หมดโดยถือเกณฑ์ประเมินในแต่ละข้อ มีค่าตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป มีค่าเท่ากับ 0.8 – 1.00 นำแบบสอบถามที่ได้แก้ไขสมบูรณ์แล้วไปทดลองใช้ (Try out) กับประชากรที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยกว่า 30 คน เพื่อนำผลไปวิเคราะห์หาความเชื่อมั่น ได้ค่าเท่ากับ 0.94

2. แบบสัมภาษณ์ (Interview)

จัดทำฉบับที่แก้ไขนำเสนอผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 คน เพื่อพิจารณาตรวจสอบความถูกต้องของแบบสัมภาษณ์ที่มีเนื้อหาสอดคล้องตรงกับเรื่องที่วิจัย นำแบบสัมภาษณ์จากผู้เชี่ยวชาญมาปรับปรุงแก้ไขตามผลการประเมิน หรือข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ จัดทำเป็นฉบับสมบูรณ์นำไปใช้ในการเก็บข้อมูลต่อไป

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ดำเนินการดังนี้ 1) ขอรับหนังสือเพื่อเก็บรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับการแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญ ขออนุญาตหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่งไปยังกลุ่มตัวอย่าง และกลุ่มเป้าหมาย 2) ผู้วิจัยลงพื้นที่นำแบบสอบถามแจกให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม จำนวน 80 ชุด และ 3) นำแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์นำไปวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยต่อไป โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปการวิเคราะห์ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

การวิเคราะห์ข้อมูล

1) วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับสถานภาพ วุฒิ การศึกษาและประสบการณ์ในการทำงาน โดยวิเคราะห์หาจำนวนและค่าร้อยละ

2) วิเคราะห์หาระดับการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยวิเคราะห์หาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ทั้งโดยรวมและรายด้าน ดังนี้

4.51-5.00	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมากที่สุด
3.51-4.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติในระดับมาก
2.51-3.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับปานกลาง
1.51-2.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับน้อย
1.00-1.50	หมายถึง	มีการปฏิบัติระดับน้อยสุด

3) วิเคราะห์เปรียบเทียบเกี่ยวกับการจัดการเรียน วิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา ในสถานศึกษา จำแนกตามตำแหน่งหน้าที่ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยการทดสอบที่ (t-test แบบ one way ANOVA)

4) วิเคราะห์เสนอแนะแนวทางการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา เกี่ยวกับโดยวิเคราะห์ค่าจำนวนค่าความถี่ และวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive analysis)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 1 ระดับปฏิบัติการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.91$) เมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมากโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อยดังนี้ ความไตร่ตรอง ($\bar{X} = 4.00$) ความพอใจ ($\bar{X} = 3.95$) ความคิด ($\bar{X} = 3.92$) และ ความพากเพียร ($\bar{X} = 3.76$) ตามลำดับ ที่เป็นเช่นนั้นเพราะครูบรรพชิตและครูหัสต่างก็มีระดับปฏิบัติ ความไตร่ตรอง อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนความพากเพียร แม้ค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดแต่ครูต่างก็มีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

วัตถุประสงค์การวิจัยข้อที่ 2 ระดับปฏิบัติการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำแนกตามสถานภาพ ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเป็นรายด้าน คือ ความพากเพียร มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

1) ระดับปฏิบัติการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำแนกตามประสบการณ์การทำงาน ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวมไม่แตกต่างกัน เมื่อแยกเป็นรายด้าน คือ ความคิด มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

2) ระดับปฏิบัติการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา จำแนกตามวุฒิการศึกษา ทั้ง 4 ด้าน โดยภาพรวม มีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน และเมื่อแยกเป็นรายด้าน คือ ด้าน ความพากเพียร มีระดับการปฏิบัติที่แตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ซึ่งสอดคล้องตามสมมติฐานที่ตั้งไว้

อภิปรายผลการวิจัย

1. การจัดการเรียนรู้ของ สถานศึกษาอำเภอเมือง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครนายก เขต 1 ระดับปฏิบัติการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก และหากพิจารณา รายด้านสามารถนำมาอภิปรายได้ ดังนี้

1) **ด้านความพอใจ** จากการศึกษาพบว่า ระดับปฏิบัติการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครูต่างก็มีระดับปฏิบัติด้านความพอใจในระดับมาก เพราะเห็นคุณค่าของการมีสิ่งที่เกิดขึ้นอยู่ในปัจจุบัน

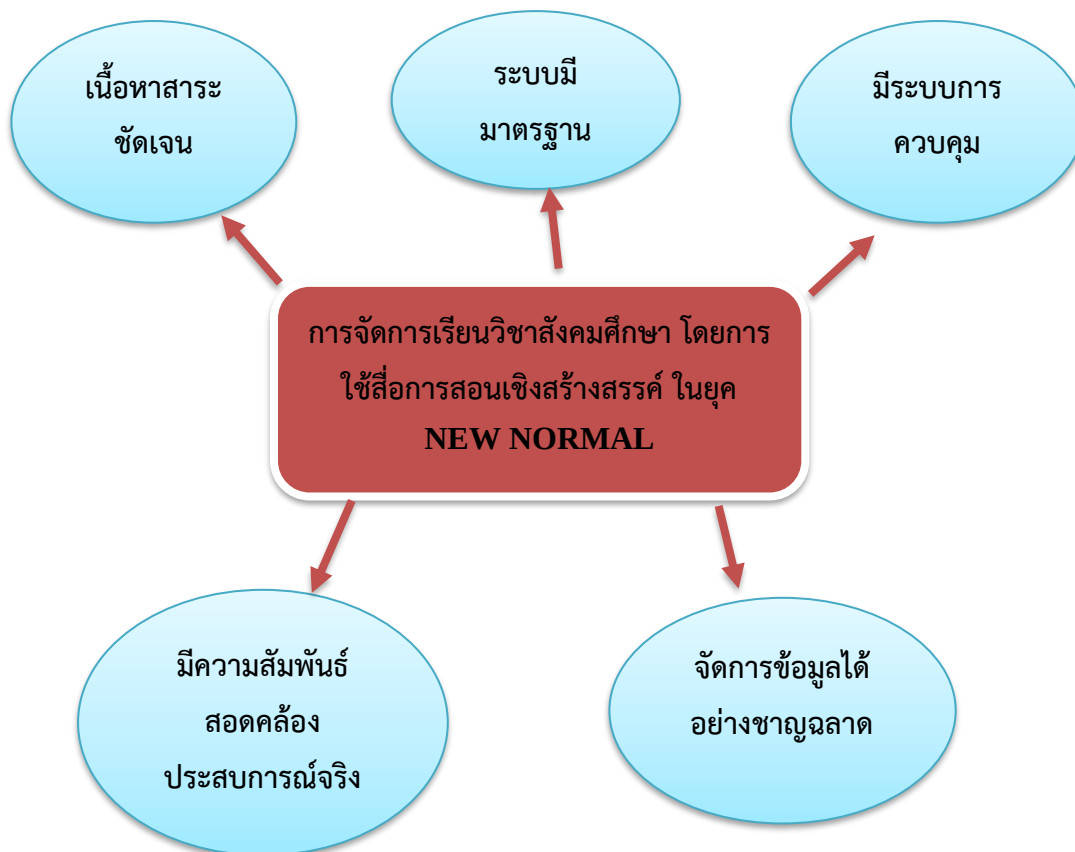
2) **ด้านความพึงพอใจ** จากการศึกษาพบว่า ระดับปฏิบัติการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับ ปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครู ต่างก็มีระดับปฏิบัติ ความพึงพอใจ ในระดับมาก เพราะ ตระหนักถึงประโยชน์และคุณค่าของการมีความพึงพอใจพยายาม

3) **ด้านความคิด** ระดับปฏิบัติการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิง สร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครู ต่างก็มีระดับปฏิบัติด้านความคิด ในระดับมาก เพราะได้เรียนรู้และตระหนักถึง ความสำคัญของความคิดที่มีความสร้างสรรค์

4) **ด้านความโปร่งใส** ระดับปฏิบัติการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยใช้สื่อการสอนเชิง สร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้เพราะผู้บริหารและครู ต่างก็มีระดับปฏิบัติ ความโปร่งใส ในระดับมาก เพราะเคยผ่านการฝึกอบรมจน มองเห็นคุณค่าของการใช้วิธีการในการทำงานและการออกแบบการทำงานอย่างเป็นระบบ

2. เปรียบเทียบระดับปฏิบัติของผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีต่อการจัดการเรียนรู้ของ สถานศึกษา จำแนกตามสถานภาพ วุฒิการศึกษา และประสบการณ์การทำงาน ไม่แตกต่างกัน

องค์ความรู้ใหม่

คำอธิบายองค์ความรู้ใหม่

การใช้สติปัญญาในการคิด วิเคราะห์ ตรวจสอบเหตุผลและข้อบกพร่องจะเพิ่มความละเอียดให้กับสิ่งที่ปฏิบัติได้ แล้วส่งผลต่อ E-learning เป็นวิธีการเรียน เรียนรู้ที่มีความหลากหลายในตัวเอง โดยเป็นวิธีการต่าง ๆ ที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งคุณสมบัติของ E-learning ตามกรอบวงกลมมีลักษณะความหมาย ดังนี้ 1.เนื้อหาสาระของข้อมูลที่ปรากฏอยู่ในระบบอีเลิร์นนิ่ง 2.การทำงานของระบบอีเลิร์นนิ่ง เป็นระบบเวลาจริงที่ผู้เรียนสามารถเข้าถึงบทเรียนได้ตามต้องการ 3.การควบคุมการนำเสนอเนื้อหาสาระการจัดการกิจกรรมการเรียน การสอน การนำเสนอสื่อการเรียนการสอน และส่วนของการจัดการอื่น ๆ ตามความสามารถในการเรียนรู้ของผู้เรียน 4. กระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองในอีเลิร์นนิ่งจะสัมพันธ์ กับประสบการณ์ของผู้เรียนในแต่ละคน 5. ความสามารถของอีเลิร์นนิ่ง ในการจัดการกับข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ อย่างฉลาด

สรุป

การจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL โดยภาพรวมมีระดับปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ ความไตร่ตรอง ความพอใจ ความคิด ความพากเพียร ตามลำดับ ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL จำแนกตามสถานภาพ ประสบการณ์การทำงาน และการศึกษา โดยภาพรวมมีระดับการปฏิบัติไม่แตกต่างกัน

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1) สถานศึกษา ในเขตจังหวัดนครนายก ควรส่งเสริมจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ให้ครูถ่ายทอดความรู้อย่างเต็มความสามารถ เน้นให้มีการจัดทำแผนการเรียนรู้ก่อนสอน โดยใช้วิธีการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลาย เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายของหลักสูตร

2) สถานศึกษา ในเขตจังหวัดนครนายก ควรส่งเสริมครูพัฒนาองค์ความรู้ในวิชาชีพ ศึกษาและพัฒนาวิชาที่ตนเองสอนเพิ่มเติมให้มากขึ้น จัดการเรียนรู้ที่เน้นให้ผู้เรียนรักเรียน ใฝ่รู้ ช่างคิด มีวิจารณญาณ มีบุคลิกภาพที่พึงประสงค์ เพื่อนำไปสู่การจัดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรศึกษาการจัดการเรียนวิชาสังคมศึกษา โดยการใช้สื่อการสอนเชิงสร้างสรรค์ ในยุค NEW NORMAL แก่นักเรียนชั้นประถมศึกษา ที่สามารถบูรณาการกับการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). *แนวทางการวัดและประเมินผลการเรียน*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- ทิตนา แคมมณี. (2550). *ศาสตร์การสอน : องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปัญญา ศิริโรจน์. (2551). “E-Learning System”. *วารสารวิจัยรามคำแหง*. 11 (1), 29-39.
- สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เตชะคุปต์ และเพียว ยินดีสุข. (2558). *ทักษะ 5C เพื่อการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้และการจัดการเรียนการสอนแบบบูรณาการ*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
- มนต์ชัย เทียนทอง. (2548). *การออกแบบและพัฒนาคอร์สแวร์ สำหรับบทเรียนคอมพิวเตอร์ช่วยสอน*. กรุงเทพมหานคร: สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

สุธิดา ชัยชมชื่น (2553). การพัฒนาระบบปรับปรุงกิจกรรมการเรียนรู้แบบออนไลน์ บนพื้นฐานกระบวนการจัดการความรู้สำหรับหลักสูตรผลิตครูช่วงอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา ภาควิชาคอมพิวเตอร์ศึกษา. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ.

Clark. Ruth Colvin and Mayer. (2002). *Richard. E. E-learning and The Science of Instruction*. San Francisco. CA: Pfeiffer, 2002.

Holmes. Bryn and Gradener. John. (2006). *E-Learning: Concepts and Practice*. London: Sage, 2006.